

10

Ehdokkaiden demokratia-asenteet

Thomas Karv & Kim Backström

Demokraattinen hallinto tarvitsee demokratian kannattajia. Viimeisen vuosikymmenen aikana tehdyissä tutkimuksissa on kuitenkin havaittu kansalaisten kasvavaa tyytymättömyyttä demokratiaa kohtaan (ks. Armingeon & Guthmann, 2014; Dahlberg et al., 2015; Kriesi, 2020), minkä seurauksena monet ovat alkaneet suhtautua myönteisemmin demokratialle vaihtoehtoisiin hallintomuotoihin (Foa & Mounk, 2016). Tämä on herättänyt huolta demokratian tulevaisuudesta ja lisännyt keskustelua siitä, miten demokratia voidaan pelastaa.

Ilman kansalaisten tukea demokratia hallintomuotona korvautuu ennemmin tai myöhemmin muilla järjestelmillä (ks. esim. Easton, 1965; Putnam, 1973). Asenteet demokratiaa kohtaan kuitenkin vaihtelevat eri yksilötasoisien ja ympäristötekijöiden mukaan, ja niitä pidetäänkin vahvasti maakohtaisista tekijöistä riippuvaisina (Canache et al., 2001). Yleisesti kansalaisten tyytyväisyys demokratiaan ja heidän tukensa demokratialle hallintomuotona ovat länsimaissa edelleen korkealla tasolla (Martini & Quaranta, 2020). Suomessa kansalaisten tuki demokratialle on eurooppalaisessa vertailussa pysynyt korkealla, ja se on jopa kasvanut viime vuosikymmeninä (Rapeli & Koskimaa, 2020; Rapeli & Strandberg, 2024; Saikkonen, 2023).

Tutkimme tässä luvussa kansanedustajaehdokkaiden demokratia-asenteita. Tarastelemme ehdokkaita ”poliittisena eliittinä”, jonka suhtautuminen demokratiaan määrittää sen tulevaisuutta enemmän kuin rivikansalaisten suhtautuminen (Higley & Burton, 2006; Häfner et al., 2025; Norris, 2017). Taustalla on ajatus, että ilman eliitin tukea demokraattiset instituutiot ja käytännöt eivät säily pitkällä aikavälillä, vaikka kansalaisten tuki säilyisi vahvana.

Poliittisiin luottamustoimiin pyrkiviä pidetään aivan erityisenä ryhmänä poliittisen eliitin sisällä (Crotty, 1968, s. 260). Vaikka kaikki kansanedustajaehdokkaat eivät vielä muodollisesti kuulukaan poliittiseen eliittiin, useilla heistä on mahdollisuus vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon suoraan, merkittävästi ja säännöllisesti (Higley & Moore, 2001, s. 176). Siten heillä on keskeinen rooli edustuksellisessa poliittisessa järjestelmässä ja ehdokkaina myös mahdollisuus tulla osaksi poliittista eliittiä (Putnam, 1971). Käytännökin poliittisen eliitin käsitettä laajassa merkityksessä henkilöistä, jotka jo ovat osa poliittista eliittiä tai vasta pyrkimässä siihen.

Kasvava tyytymättömyys demokratiaa kohtaan ei koske vain äänestäjiä vaan myös poliittisiin luottamustoimiin pyrkiviä henkilöitä (Zittel, 2020). Tästä huolimatta tutkimukset, jotka keskittyvät ehdokkaiden demokratia-asenteisiin, ovat edelleen yllättävän harvinaisia sekä Suomessa että kansainvälisesti (ks. kuitenkin Bäck & Kestilä-Kekkonen, 2020; Lewandowsky, 2019; Zittel, 2020).

Poliittisiin luottamustoimiin pyrkivät ehdokkaat toimivat kasvoina sille poliittiselle instituutiolle, jota he valituksi tullessaan edustavat. Poliittiseen luottamustehdävään hakeutumisen tulisi siten tarkoittaa, että ehdokas hyväksyy edustuksellisen demokratian instituutiona – antaahan hänen oma ehdolle asettumisensa kyseiselle järjestelmälle sen legitimitetin. Poliittiset puolueet toimivat ”portinvartijoina” kontrolloiden sitä, kuka pääsee osaksi poliittista eliittiä (Gallagher, 1988, s. 2). Puolueet pyrkivätkin nimittämään demokratiaan sitoutuneita ehdokkaita (Lesschaeve et al., 2018). Tämä ei kuitenkaan välttämättä toteudu nykyhetkessä, jossa politiikka hahmotetaan yhä enemmän ”puhtaiden kansalaisten” ja ”korruptoituneen eliitin” välisenä kamppailuna (Mudde, 2004, s. 543).

Tässä luvussa keskitymme Suomen poliittiseen eliittiin kuuluvien kansanedustajaehdokkaiden demokratia-asenteisiin. Empiirinen tarkastelumme perustuu *Eduskuntavaaliehdokkaat 2023* -kyselytutkimukseen, jonka avulla tarkastelemme ehdokkaiden demokratia-asenteita eliittikeskeisestä näkökulmasta. Erottelemme analyysissämme ehdokkaat, jotka edustavat vakiintuneita, pitkään vallassa olleita puolueita ja vastaavasti eliitin tai poliittisen järjestelmän vastaisia (engl. *anti-establishment*) puolueita, ja tutkimme demokraattisten asenteiden ja näiden puolueyyppien välistä suhdetta.

Eliittinäkökulma demokratia-asenteisiin

Poliittisen eliitin jäsenten yksimielisyys demokraattisen järjestelmän normi- ja arvopohjasta muodostaa toimivan demokratian perustan (Häfner et al., 2025, s. 278). Myönteistä suhtautumista edustukselliseen demokratiaan ja sen ihanteisiin tulisi siten pitää tärkeänä ehdokkaan ominaisuutena. Tuki demokratialle kytkeytyy läheisesti korkeaan poliittiseen luottamukseen, vaikka tuen usein katsotaankin olevan diffuusimpaa eli epätarkempaa kuin poliittisen luottamuksen. Siinä missä poliittisen luottamuksen ajatellaan kuvastavan tarkkarajaisemmin nykyisen hallinnon toiminnan arviointia, tuki demokratialle heijastaa laajempaa arviota poliittisesta

järjestelmästä (ks. Easton, 1965). Tyytymättömyys demokratiaan toisin sanoen kuvastaa kielteistä suhtautumista edustuksellisen demokratian instituutioihin, toimijoihin ja suorituskykyyn (ks. Lewandowsky, 2019, s. 3). Se voi kuitenkin myös indikoida kielteistä arviota demokraattisen järjestelmän nykytilasta (Linde & Ekman, 2003). Vaikka yksilö saattaa pitää edustuksellisen demokratian ideasta, hän voi olla yhä tyytymättömämpi siihen, kuinka vaikeaa tai hidasta demokratiassa on saada aikaan poliittisia päätöksiä ja yhteiskunnallisia muutoksia.

Demokratia-asenteilla viitataan kirjallisuudessa laajaan kokonaisuuteen, joka voi pitää sisällään demokraattiseen hallintomuotoon ja sen nykytilaan suhtautumisen lisäksi rajatun demokraattisen hallinnon eri osa-alueita ja prosesseja kohtaan. Näin ollen on hyvin tärkeää määritellä selkeästi, mitä osaa demokratiasta kulloinkin arvioidaan, jotta demokratian tilasta ei tehdä perusteettomia johtopäätöksiä. Tämän vuoksi monet tutkimukset käyttävät useita demokratiaan liittyviä kysymyksiä erottaakseen poliittisen järjestelmän eri tasot ja näkökohdat toisistaan (ks. Norris, 2011).

Maurice Duvergeriä (1967) mukaillen poliittiset puolueet on perinteisesti luokiteltu kahteen ryhmään niiden sisäisen organisoitumisen perusteella: eliittivetoisiin ja ääniä tavoitteleviin kaaderipuolueisiin tai vaihtoehtoisesti aktivistivetoisiin ja poliittikkatoimia tavoitteleviin massapuolueisiin (ks. myös Gallagher, 1988; Koskimaa et al., 2021). Puolueiden sisäinen organisoituminen puolestaan vaikuttaa siihen, millaisia ehdokkaita puolueet asettavat ehdolle vaaleissa, sillä ehdokkaat ovat usein puolueaktiiveja tai osa puolueen johtoa sen eri tasoilla (Crotty, 1968; Lewandowsky, 2019). Jako kaaderi- ja massapuolueisiin on ajan saatossa menettänyt merkitystään, etenkin kun puoluejärjestelmään on tullut mukaan uusia, johtajavetoisia ja järjestelmänvastaisia puolueita, joilla on omantyyppisensä tapa organisoitua. Puolueiden juuret kuitenkin yhä heijastuvat niiden sisäiseen organisoitumiseen (Koskimaa, 2020) ja siten potentiaalisesti myös niiden ehdokasvalintaan. Eliittivetoisissa kaaderipuolueissa puolue-eliitillä on oletetusti enemmän sananvaltaa ehdokasvalinnassa ja siten enemmän mahdollisuuksia estää demokratiaan kielteisesti suhtautuvien henkilöiden pääsy puolueen ehdokkaiksi.

Ehdokkaat edustavat erityistä alaryhmää puolueorganisaatiossa. He ovat laaja joukko yksilöitä, jotka on erikseen valittu tai joiden on sallittu asettua ehdolle monien muiden kuin suoraan puolueeseen liittyvien tekijöiden (ikä, sukupuoli, asuinpaikka, ammatillinen kokemus jne.) perusteella. Kaikki poliittiseen valtaan valitut tai nimitetyt poliitikot ovat laajasti määriteltynä osa poliittista eliittiä (Higley & Moore, 2001, s. 176). Eliittijäsenyys ei kuitenkaan ole sama asia kuin jäsenyys vakiintuneessa poliittisessa järjestelmässä, johon kuuluvat ne puolueet, joiden ”vetovoima vaaleissa perustuu tunnustettavaan ja maltilliseen poliittiseen ohjelmaan” (Hartleb, 2015, s. 41). Tutkijat käyvät teoreettista keskustelua siitä, mikä muodostaa ”järjestelmänvastaisen” puolueen (ks. yhteenveto Zulianello, 2018), ja tietoisina tästä keskustelusta määrittelemme järjestelmänvastaisiksi ne puolueet, jotka haastavat nykyistä järjestelmää ja sen keskeisiä poliittikkakysymyksiä (Abedi, 2004, s. 11). Olemme tietoisia siitä, että puolueiden luokittelu ”järjestelmänvastaisiksi” voidaan kyseen-

alaistaa erityisesti, kun kyse on puolueista, jotka muodollisesti hyväksyvät edustuksellisen demokratian pelisäännöt ja toimivat sen instituutioiden puitteissa. Tämän dikotomisoinnin tarkoituksena ei olekaan vihjata, että kyseiset puolueet olisivat demokraattisen järjestelmän ulkopuolella. Sen sijaan sillä pyritään erottamaan toisistaan puolueet, jotka retorikallaan ja poliittisella asemoitumisellaan nimenomaisesti haastavat vakiintuneen poliittisen järjestelmän sekä puolueet, jotka edustavat vakiintunutta poliittista kenttää. Vaikka näkemyksemme mukaan puolueen järjestelmänvastaisuus ilmenee pikemminkin asteittain eikä kyse ole joko–tai–tilanteesta, tämän luvun empiirisessä osassa tyydymme käyttämään tätä kaksiluokkaista jakoa poliittisista puolueista.

Vakiintuneeseen poliittiseen järjestelmään kuuluvien puolueiden oletetaan usein houkuttelevan pääasiassa ehdokkaita, jotka ovat tyytyväisiä politiikan nykytilaan, siinä missä järjestelmänvastaiset puolueet ovat avoimempia nimeämään ehdokkaita, jotka ilmaisevat tyytymättömyyttä demokratiaa kohtaan (Lewandowsky, 2019; Niessen et al., 2019). Niinpä ehdokkaiden ja heidän edustamansa puolueen välillä voidaan olettaa olevan jonkin verran yhteneväisyyttä suhtautumisessa demokratiaan. Puolueet, jotka pyrkivät säilyttämään järjestelmänvastaisen imagon, saattavat kokea hyödylliseksi nimittää sellaisia ehdokkaita, jotka jakavat puolueen demokratiakielteisen käsityksen ja haluavat siten muuttaa yhteiskuntajärjestelmää. Tutkimukset osoittavat, että järjestelmänvastaiset puolueet menettävät nopeasti osan vetovoimastaan, kun ne tulevat osaksi hallituskoalitioita (van Spanje, 2011, s. 627). Etenkin näissä tilanteissa, joissa puolueen äänestäjät alkavat nähdä puolueen vanhat kasvot osana poliittista eliittiä, järjestelmänvastaiset puolueet voivat olla halukkaampia löytämään uusia ehdokkaita, jotka vetoavat järjestelmää vastaan oleviin äänestäjiin.

Ehdokasvalintaprosessi

Ehdokkaiden demokratia-asenteiden analyysi edellyttää ymmärrystä puolueiden sisäisistä ehdokasvalintamenettelyistä, jotka ainakin jossain määrin vaihtelevat puolueiden välillä. Ehdokasvalintamenettely on Suomessa määritelty laissa, ja sitä pidetään yhtenä maailman demokraattisimmista (Hazan & Rahat, 2010). Tästä huolimatta suomalaisilla puolueilla on paljon liikkumatilaa ehdokasvalinnassaan. Vaalilaki (1998) määrää, että eduskuntavaaleissa kaikki paikalliset puolueosastot voivat nimetä ehdokkaita. Vaalipiirikohtainen jäsenäänestys on pakollinen vain, kun ehdokasehdokkaiden määrä ylittää ehdokaspaikkojen määrän. Lain mukaan piirijärjestö saa jäsenäänestyksen jälkeen muuttaa puoluehallituksen suostumuksella neljänneksen ehdokkaista, ja tätä muutosoikeutta on käytetty laajasti. Ehdokasasettelua koskevat jäsenäänestykset ovat kuitenkin Suomessa edelleen harvinaisia verrattuna niiden kasvaneeseen suosioon maailmalla. Jäsenäänestysten ajatellaan edistävän puolueen sisäistä demokratiaa sekä aktivoivan puolueen jäseniä ja siten parantavan puolueiden julkista kuvaa (Venturino & Seddone, 2022, s. 234).

Vaalityypistä riippuen ehdokkaiden nimeäminen ja sopivien ehdokkaiden löytäminen jätetään Suomessa usein puolueiden paikallisyhdistysten ja piirijärjestöjen johdon tehtäväksi. Historiallisesti vain SDP on käyttänyt paikallisia jäsenäänestyksiä systemaattisesti, osa puolueista on käyttänyt niitä satunnaisesti ja osa ei koskaan (Helander, 1997; Koskimaa et al., 2021, s. 454). Suomessa SDP ja keskusta edustavat kahta suurinta massapuoluetta, jotka antavat laajat nimeämisoikeudet paikallisille puolueosastoille. Nykyään ne ovat ainoat puolueet, jotka satunnaisesti yhä käyttävät paikallisia jäsenäänestyksiä ehdokasvalinnassaan (Koskimaa et al., 2021, s. 457).

Michael Gallagher (1988) on nimennyt kolme ehdokaskohtaista tekijää, joita puolue arvioi ehdokasasettelussaan. Näitä ovat ehdokkaan muodollinen pätevyys sekä hänen objektiiviset ja subjektiiviset ominaisuutensa. Muodolliseen pätevyyyteen sisältyy esimerkiksi puolueen jäsenyys, ehdokkaan ikä ja luottamustehtävien hoito. Objektiivisiin ehdokasominaisuuksiin kuuluvat puolestaan esimerkiksi sukupuoli tai asuinpaikka, jotka ovat tärkeitä eri väestöryhmien edustuksen näkökulmasta, ja subjektiivisiin ominaisuuksiin ehdokkaan henkilökohtaiset saavutukset. Yhdessä näitä tekijöitä kutsutaan puolueiden näkökulmasta kysyntätekijöiksi. Lisäksi ehdokasasettelussa on kysymys ehdokastarjonnasta eli siitä ehdokkuudesta kiinnostuneiden joukosta, josta puolueet valitsevat ehdokkaansa vaaleihin (ks. Norris & Lovenduski, 1993).

Suomessa puolueiden jäsenmäärä on takavuosista merkittävästi laskenut, mikä on laskenut myös puolueorganisaatiossa aktiivisesti toimimisen kautta ehdokkaaksi pätevöityneiden määrää (Arter, 2013, s. 104). Tämä on haastanut puolueet etsimään sopivia ehdokkaita oman organisaationsa ulkopuolelta, vaikka heidän sitoutumisestaan puolueen tavoitteisiin on välillä vaikea saada täyttä varmuutta. Ehdokastarjonnan hiipuminen onkin mahdollisesti vaikuttanut siihen, että monet poliitikot toimivat luottamustehtävissä useilla hallinnon tasoilla, ja että näistä samanaikaisista mandaateista (*engl. multiple mandate holding*) on tullut hyvin keskeinen osa Suomen poliittista kulttuuria (ks. Arter & Söderlund, 2023; Karv & Malmberg, 2023; Malmberg & Karv, 2024). Joka tapauksessa ehdokasasettelun lopputuloksen määrittelevät sekä puolueiden kysyntä että ehdokkaiden tarjonta.

Suomen vaalijärjestelmää on kuvattu yhdeksi maailman ehdokaskeskeisimmistä (Raunio, 2005), mikä lisää paljon ääniä houkuttelevien ehdokkaiden painoarvoa puolueen vaalituloksessa. Avoin listavaali, eli äänestäjän mahdollisuus valita kuka tahansa ehdokas puolueen listalta, sekä se, etteivät puolueet aseta ehdokkaita listalle suosituimmuusjärjestykseen vaan useimmiten aakkosjärjestykseen, näkyy ehdokkaiden välisessä kovassa kilpailussa äänistä etenkin puolueiden sisällä (Isotalo & von Schoultz, 2024, s. 190). Tutkimukset ovat myös osoittaneet, että ehdokkaan muut ominaisuudet kuin sopiva puoluetusta ovat entistä tärkeämpiä ehdokasvalinnan perusteita, vaikkakin puoluetusta on yhä tärkein yksittäinen tekijä – etenkin vasemmistoliiton, vihreiden ja perussuomalaisen äänestäjille (Helimäki & von Schoultz, 2024, s. 185–186).

Suomalainen vaalijärjestelmä ohjaa puolueita kohti “tasapainotettujen listojen strategiaa” eli asettamaan erilaisista taustoista tulevia ehdokkaita, jotta ehdokaslis-

ta houkuttelisi ääniä laajasti eri väestöryhmiltä (Koskimaa et al., 2021, s. 451; Arter, 2013). Sukupuolen, iän, asuinpaikan ja ammattiryhmän eli objektiivisten ehdokasominaisuuksien tärkeydestä huolimatta olennaisia ovat myös ehdokkaiden henkilökohtaiset saavutukset, mukaan lukien ehdokkaiden aiempi poliittinen kokemus, heidän tunnettuutensa (vrt. julkisehdokkaat) sekä vahva paikallinen kiinnittyminen vaalipiiriin (ks. Arter, 2014). Puolueen näkökulmasta kuitenkin myös uskollisuus omalle puolueelle ja sitoutuminen sen tavoitteisiin ja ideologiaan ovat arvokkaita ominaisuuksia (Koskimaa et al., 2021, s. 451). Suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa ei ole aiemmin nostettu esiin, että ehdokkaiden ajatukset demokratiasta voisivat nousta tärkeäksi kriteeriksi puolueiden ehdokasvalinnassa. Tämä kuvastaa kenties ennen kaikkea sitä, että ehdokkaaksi pyrkivien myönteistä suhtautumista demokraattiseen hallintojärjestelmään on pidetty lähinnä itsestäänselvyytenä.

Aineisto ja menetelmät

Tarkastelemme eduskuntavaalien ehdokkaiden demokratia-asenteita kahdella kysymyksellä. Nämä kysymykset olivat mukana paitsi tämän tutkimuksen empiirisenä aineistona käyttämässämme *Eduskuntavaaliehtokkaat 2023* -kyselytutkimuksessa myös kansainvälisessä ja vertailevassa *Comparative Candidates Survey* -tutkimuksessa. Näitä kysymyksiä on hyödynnetty myös aiemmissa tutkimuksissa poliittisten eliittien demokratia-asenteista (Bäck & Kestilä-Kekkonen, 2020; Lewandowsky, 2019; Zittel, 2020).

- **Tyytyväisyys demokratiaan:** Kuinka tyytyväinen olet yleisesti ottaen demokratian toimivuuteen Suomessa? ("Erittäin tyytyväinen", "Melko tyytyväinen", "En erityisen tyytyväinen", "En lainkaan tyytyväinen")
- **Tyytyväisyys edustukselliseen demokratiaan:** Kun ajattelet Suomen eduskuntavaalien toimivuutta käytännössä, kuinka hyvin vaalit mielestäsi takaavat sen, että kansanedustajien mielipiteet heijastavat äänestäjien mielipiteitä? ("Erittäin hyvin", "Melko hyvin", "Eivät erityisen hyvin", "Eivät lainkaan hyvin")

Ensimmäinen kysymyksistä mittaa ehdokkaiden yleistä tyytyväisyyttä demokratiaan Suomessa, siinä missä toinen kysymyksistä mittaa heidän tyytyväisyyttään rajatumpaan – joskin hyvin keskeiseen – osaan edustuksellista demokratiaa (ks. Zittel, 2020). Demokratiatutkijat mieltävät ensimmäisen kysymyksen heijastelevan melko spesifiä arviota nykyisen demokraattisen järjestelmän tilasta eikä niinkään laajempaa (diffuusimpaa) tukea edustukselliselle demokratialle hallintomuotona (Linde & Ekman, 2003; Valgarðsson & Devine, 2022). Uskomme silti kysymyksen mittaavan riittävän hyvin yleistä tyytyväisyyttä demokratiaa kohtaan. Nämä kaksi kysymystä korreloivat voimakkaasti keskenään (Cronbachin alfa 0,8; Spearmanin rho 0,7), ja

siten ne on yhdistetty ehdokkaiden demokratia-asenteita mittaavaksi summamuutujaksi.

Luokittelemme vuoden 2023 eduskuntavaaleissa ehdokkaita asettaneet puolueet vakiintuneisiin ja eliitin-/järjestelmänvastaisiin puolueisiin. Tämä binäärinen luokittelu ei ole optimaalisin, sillä se ei huomioi puolueiden välistä vaihtelua. Kyselyvastaajia kutakin puoluetta kohden ei kuitenkaan ole riittävästi hienojakoisemman luokittelun käyttämiseksi monimuuttujamalleissa. Luokittelemme vakiintuneiden puolueiden kategoriaan kokoomuksen, SDP:n, keskustan, vihreät, vasemmistoliiton, RKP:n ja kristillisdemokraatit, eli seitsemän yhdeksästä puolueesta, joilla oli edustajia eduskunnassa vuoden 2023 eduskuntavaalien jälkeen. Kaikki nämä puolueet ovat toistuvasti olleet mukana erilaisissa hallituskoalitioissa. Vihreät olisi mahdollista luokitella myös eliitin-/järjestelmänvastaiseksi puolueeksi (van Spanje, 2011), mutta toistuvan hallitusosallistumisen seurauksena nykyinen vihreät on luontevampaa katsoa osaksi vakiintuneesti valtaa käyttäviä puolueita (vrt. Bolin, 2016).

Andreas Schedlerin (1996, s. 291) mukaan eliitin-/järjestelmänvastaiset puolueet tunnistaa esimerkiksi siitä, että ne syyttävät vakiintuneita puolueita ulossulkevan kartellin muodostamisesta sekä responsiivisuuden ja tilivelvollisuuden puutteesta ja luonnehtivat viranomaisia homogeeniseksi ryhmäksi ”laiskoja, kyvyttömiä, omaa etuaan ajattelevia ja/tai vallanhimoisia roistoja”. Tällä tavoin ne houkuttelevat äänestäjiä, jotka ovat tyytymättömiä vakiintuneiden puolueiden ja nykyhallinnon toimintaan (van Spanje, 2011, s. 613).

Omaksumme tässä yhteydessä laajan määritelmän eliitin-/järjestelmänvastaisista puolueista sisällyttäen ryhmään ne kaksi eduskuntapuoluetta, jotka ovat järjestäytyneet tyytymättömyyden ja/tai opposition ympärille Suomen poliittisessa järjestelmässä. Suurin ja vaikutusvaltaisin näistä puolueista on perussuomalaiset, jonka juuret ovat agraaripopulismissa ja sosiaalikonservatismissa (Jungar & Jupskås, 2014, s. 216), mutta joka on sittemmin muuttunut nationalistiseksi oikeistopopulistiseksi puolueeksi (Söderlund & Grönlund, 2024, s. 29–31). Vuoden 2011 eduskuntavaalien läpimurtonsa jälkeen perussuomalaiset on edelleen Suomen ainoa populistinen radikaalioikeistopuolue, jolla on merkittävää poliittista vaikutusvaltaa. Liike Nyt on aiemmin luokiteltu populistiseksi (Lahti & Palonen, 2023, s. 129) sekä ”ulkopuoliseksi” puolueeksi (Malmberg, 2023, s. 75), ja aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että sen ehdokkaat ovat jopa kriittisempiä Suomen demokratian tilaa kohtaan kuin perussuomalaisten ehdokkaat (Bäck & Kestilä-Kekkonen, 2020, s. 123).

Täsmennyksenä todettakoon, että perussuomalaiset ja Liike Nyt toimivat edustuksellisen demokratian puitteissa ja hyväksyvät sen perusperiaatteet. Niitä ei siten voida pitää järjestelmänvastaisina siinä mielessä, että ne hylkäisivät demokraattisen järjestelmän. Käytämme kuitenkin tässä yhteydessä käsitettä ”järjestelmänvastainen” analyttisessä merkityksessä viitataksemme puolueisiin, jotka haastavat valitsevan poliittisen järjestyksen, institutionaalisen vallanjaon sekä poliittisen eliitin aseman suhteessa muihin toimijoihin.

Näiden kahden lisäksi luokittelemme eliitin-/järjestelmänvastaisiksi kaikki ne 12 pienpuoluetta, joilla oli ehdokkaita vuoden 2023 vaaleissa, mutta joiden ehdokkaita

ei tullut valituksi eduskuntaan. Pienpuolueiden eliitin- tai järjestelmänvastaisuuden aste vaihtelee huomattavasti. Esimerkiksi Suomen kommunistinen puolue tavoittelee selvästi poliittisen järjestelmän muutosta, kun taas liberaali- ja feministipuolueet toimivat pikemminkin vakiintuneiden puolueiden tapaan omista ideologisista lähtökohdistaan käsin.

Analysoimme aineistoa tilastollisin menetelmin ja huomioimme demokratia-asenteiden tarkastelussa myös ehdokkaiden aiemman poliittisen kokemuksen sekä vaalien ehdokkaina että poliittisiin luottamustehtäviin valittuina edustajina. Tutkimukset ovat osoittaneet, että aiempi vaalimenestys heijastuu myönteisesti ehdokkaiden demokratia-asenteisiin (Lewandowsky, 2019). Oletamme siten, että kokemus demokraattisesta päätöksenteosta ja siihen liittyvistä prosesseista lisää ymmärrystä ja myös hyväksyntää näitä usein monimutkaisia prosesseja kohtaan (Peffley & Rohrschneider, 2007). Analyysseissa on mukana kaksiluokkainen muuttuja, joka huomioi, onko ehdokas toiminut aiemmin valtuutettuna kunta- tai aluevaltuustossa tai kansanedustajana. Vakioimme tilastollisissa malleissa lisäksi ehdokkaiden iän, sukupuolen, koulutuksen, asuinkunnan tyypin ja subjektiivisen sijoittumisen vasemmisto-oikeisto- ja liberaali-konservatiivi-ulottuvuudella.

Tutkimuksen tulokset

Aloitamme tarkastelemalla ehdokkaiden demokratia-asenteita mittaavien muuttujien keskiarvoja. Taulukko 10.1 havainnollistaa, miten ehdokkaiden demokratia-asenteet vaihtelevat esimerkiksi puolueen tai aiemman poliittisen kokemuksen kaltaisten taustaominaisuuksien mukaan. Siitä nähdään, ettei ehdokkaiden yleisessä tyytyväisyydessä demokratiaan ja toisaalta tyytyväisyydessä edustukselliseen demokratiaan juurikaan havaita eroa lukuun ottamatta muutamia ryhmiä, kuten tietyt puolueet (esim. vihreät) tai maaseutukunnissa asuvat. Kun puolueet jaetaan kahteen joukkoon, vakiintuneita puolueita edustavien ehdokkaiden havaitaan suhtautuvan myönteisemmin demokratiaan kuin järjestelmänvastaisia puolueita edustavien ehdokkaiden. Samankaltainen, mutta ei yhtä selvä ero havaitaan myös tarkasteltaessa ehdokkaiden poliittista kokemusta. Ehdokkaat, joilla on aikaisempaa poliittista kokemusta, suhtautuvat myönteisemmin demokratiaan.

Ehdokkaiden ideologinen asemoituminen vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudella ei keskiarvotarkastelussa nouse tilastollisesti merkitseväksi erottelevaksi tekijäksi. Kuitenkin ehdokkaat, jotka identifioituvat sosiokulttuurisella ulottuvuudella liberaaleiksi, suhtautuvat demokratiaan hieman myönteisemmin kuin maltilliset ja konservatiivit. Iän, sukupuolen tai kuntatyyppin suhteen ei havaita eroja. Sen sijaan korkeakoulututkinnon suorittaneiden demokratia-asenteet ovat myönteisempiä kuin heitä matalammin koulutettujen.

Taulukko 10.1. Ehdokkaiden suhtautuminen demokratiaan. Keskiarvot ja suluissa keskihajonta.

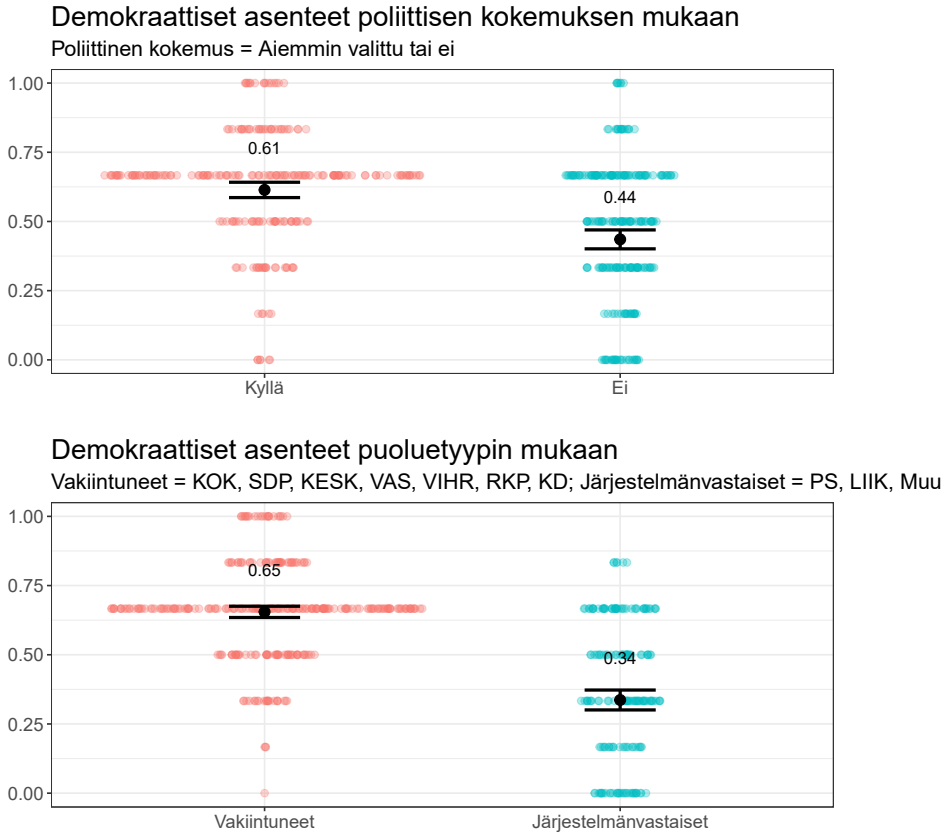
	Tyytyväisyys demokratiaan	Tyytyväisyys edustukselliseen demokratiaan	Demokratia-asenteet summamuuttuja
Kaikki ehdokkaat	0,53 (0,30)	0,50 (0,27)	0,52 (0,26)
Puolue	***	***	***
KOK (n=42)	0,77 (0,20)	0,77 (0,21)	0,77 (0,19)
PS (n=43)	0,57 (0,23)	0,53 (0,19)	0,55 (0,20)
SDP (n=43)	0,64 (0,18)	0,58 (0,16)	0,61 (0,12)
KESK (n=41)	0,74 (0,18)	0,71 (0,17)	0,72 (0,14)
VAS (n=43)	0,62 (0,14)	0,55 (0,17)	0,58 (0,13)
VIHR (n=43)	0,67 (0,20)	0,57 (0,21)	0,62 (0,18)
RKP (n=22)	0,76 (0,15)	0,66 (0,18)	0,71 (0,15)
KD (n=37)	0,61 (0,27)	0,57 (0,23)	0,59 (0,22)
LIIK (n=35)	0,41 (0,25)	0,46 (0,20)	0,43 (0,19)
Muu (n=132)	0,23 (0,26)	0,25 (0,25)	0,24 (0,22)
Vakiintunut vs. järjestelmänvastainen puolue	***	***	***
Vakiintunut (n=272)	0,68 (0,20)	0,63 (0,21)	0,65 (0,18)
Järjestelmänvastainen (n=211)	0,33 (0,29)	0,34 (0,26)	0,34 (0,25)
Poliittinen kokemus (toimii poliittisena edustajana)	***	***	***
Kyllä (n=218)	0,64 (0,25)	0,59 (0,23)	0,61 (0,21)
Ei (n=265)	0,44 (0,31)	0,43 (0,28)	0,44 (0,27)
Itsesijoittuminen vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudella			
Vasemmalla (0–0,3) (n=127)	0,51 (0,27)	0,47 (0,23)	0,49 (0,22)
Keskellä (0,4–0,6) (n=176)	0,52 (0,31)	0,48 (0,29)	0,50 (0,28)
Oikealla (0,7–1) (n=179)	0,56 (0,30)	0,54 (0,27)	0,55 (0,27)
Itsesijoittuminen liberaali-konservatiivi-ulottuvuudella			*
Liberaali (0–0,3) (n=219)	0,60 (0,25)	0,54 (0,23)	0,57 (0,21)
Keskellä (0,4–0,6) (n=128)	0,47 (0,31)	0,48 (0,30)	0,48 (0,28)
Konservatiivi (0,7–1) (n=135)	0,47 (0,34)	0,45 (0,30)	0,46 (0,30)
Ikäryhmä			
18–34 (n=198)	0,56 (0,29)	0,51 (0,28)	0,54 (0,26)
35–49 (n=190)	0,54 (0,29)	0,51 (0,27)	0,53 (0,26)
50–64 (n=147)	0,48 (0,32)	0,48 (0,27)	0,48 (0,27)
65– (n=36)	0,55 (0,26)	0,53 (0,26)	0,54 (0,23)
Sukupuoli			
Mies (n=271)	0,51 (0,32)	0,48 (0,29)	0,50 (0,28)
Nainen (n=207)	0,56 (0,27)	0,53 (0,25)	0,55 (0,24)
Korkeakoulututkinto (yliopisto/AMK)	***	**	***
Ei (n=224)	0,45 (0,32)	0,45 (0,28)	0,45 (0,28)
Kyllä (n=258)	0,60 (0,26)	0,55 (0,25)	0,58 (0,23)
Kuntatyyppi			
Kaupunkimaiset kunnat (n=325)	0,55 (0,30)	0,53 (0,27)	0,54 (0,26)
Taajaan asutut kunnat (n=68)	0,42 (0,33)	0,41 (0,27)	0,42 (0,28)
Maaseutumaiset (n=58)	0,59 (0,23)	0,50 (0,23)	0,54 (0,21)

Kruskal–Wallis-testi; * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$. Itsearvioitu vasemmisto-oikeisto-sijoittuminen asteikolla 0–1, jossa 0 tarkoittaa eniten vasemmalla ja 1 eniten oikealla. Itsearvioitu liberaali-konservatiivi-sijoittuminen asteikolla 0–1, jossa 0 tarkoittaa erittäin liberaalia ja 1 erittäin konservatiivista. Tyytyväisyys demokratiaan ja edustukselliseen demokratiaan asteikolla 0–1, jossa 1 tarkoittaa suurempaa tyytyväisyyttä ja 0 tyytymättömyyttä. Demokratia-asenteet-summamuuttuja asteikolla 0–1, jossa 0 tarkoittaa kielteisiä ja 1 myönteisiä demokratia-asenteita. Painotetut havainnot.

Kuviossa 10.1 tarkastelemme demokratia-asenteita mittaavan summamuuttujan jakaumia, sillä se antaa konkreettisemmän käsityksen ehdokkaiden välisestä hajonnasta sekä mahdollisista poikkeavista havainnoista kuin taulukossa 10.1 kuvatut yksittäiset taustatekijät. Kuviosta nähdään, että summamuuttujan jakauma vaihtelee selvästi vakiintuneiden ja järjestelmänvastaisten puolueiden ehdokkaiden välillä. Vakiintuneiden puolueiden ehdokkaiden jakauma muistuttaa enemmän normaali-jakaumaa, mikä tarkoittaa, että suurin osa vastauksista keskittyy keskiarvon ympärille ja jakauma on symmetrinen. Näiden ehdokkaiden vastaukset painottuvat kohti myönteisempiä demokratia-asenteita. Järjestelmänvastaisten puolueiden ehdokkaat sitä vastoin ovat jakautuneet tasaisemmin, mikä tarkoittaa, että vastaukset ovat levittäytyneet laajemmalle alueelle, mutta kuitenkin painottuen kohti kielteisiä asenteita.

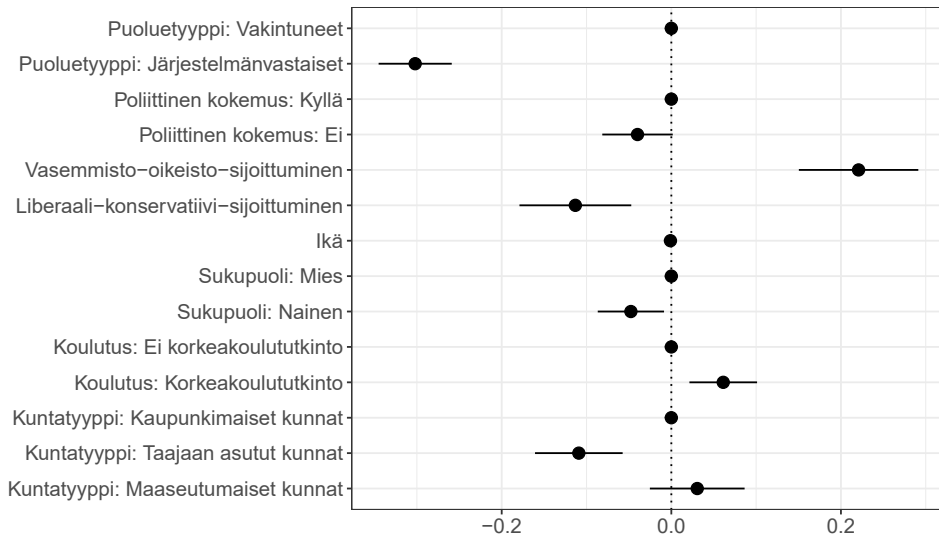
Olemme tietoisia siitä, että jotkin tulokset, kuten vihreiden ehdokkaiden hieman kriittisempi suhtautuminen demokratiaan, voivat vaikuttaa osittain ristiriitaisilta aiemmin tekemämme luokittelun kanssa, jossa puolue on määritelty vakiintuneeksi. Tämä korostaa sitä, etteivät puolueet välttämättä ole sisäisesti yhtenäisiä demokratia-asenteidensa suhteen, ja että luokittelumme viittaa ensisijaisesti puolueen asemaan poliittisessa järjestelmässä. Samalla on mahdollista, että tulokset olisivat näyttäneet osittain erilaisilta vaihtoehtoisella luokittelulla, minkä näemme tärkeänä huomiona tulevia analyysseja varten.

Edustajantehtävissä toimineiden ehdokkaiden suhtautuminen demokratiaan vastaa kohtalaisen hyvin normaali-jakaumaa (kuvio 10.1), joskin niin, että heidän vastauksensa painottuvat kohti skaalan myönteisempää laitaa. Kokemattomien ehdokkaiden vastaukset ovat kokeneiden ehdokkaiden vastauksia tasaisemmin jakautuneita, mikä tarkoittaa, että heidän vastauksensa ovat levittäytyneet laajemmalle alueelle ilman selvää keskittymää.

Kuvio 10.1. Demokratia-asenteita mittaavan summamuuttujan jakauma puolueyyppin ja ehdokkaan poliittisen kokemuksen mukaan.

Lopuksi kuviossa 10.2 esitämme ehdokkaiden demokratia-asenteita selittävän lineaarisen regressioanalyysin tulokset (regressiokertoimet ja 95 prosentin luottamusvälit). Regressioanalyysin etu keskiarvotarkasteluihin verrattuna on mahdollisuus kontrolloida samanaikaisesti useita muuttujia ja siten paremmin eristää yksittäisen selittävän muuttujan yhteys selitettävään muuttujaan. Kuvion 10.2 tulokset osoittavat, että järjestelmänvastaisten puolueiden ehdokkaat suhtautuvat kielteisemmin demokratiaan kuin vakiintuneiden puolueiden ehdokkaat. Myös aiemman poliittisen kokemuksen puute on yhteydessä kielteisempiin demokratia-asenteisiin, joskaan yhteys ei ole yhtä vahva kuin puolueyyppin osalta ja on vain juuri ja juuri tilastollisesti merkitsevä. Tämä saattaa johtua siitä, että vain melko pieni osa järjestelmänvastaisia puolueita edustavista ehdokkaista on aiemmin toiminut poliittisena edustajana. Vakiintuneiden puolueiden ehdokkaista kaksi kolmesta (62 prosenttia) oli toiminut poliittisena edustajana ja järjestelmänvastaisten puolueiden ehdokkaista vain yksi neljästä (24 prosenttia).

Kuvio 10.2. Ehdokkaiden demokratia-asenteita selittävä lineaarinen regressiomalli (standardoimattomat regressiokertoimet ja 95 % luottamusvälit).

Kontrollimuuttujista havaitaan kiinnostavia muutoksia verrattuna taulukon 9.1 keskiarvotarkasteluun. Vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudella oikeaan laitaan sijoittuminen on yhteydessä myönteisempiin demokratia-asenteisiin, kun taas konservatiiviksi identifioituminen (liberaalin sijaan) ennustaa kielteisempiä demokratia-asenteita. Iällä ei ole tilastollisesti merkitsevää yhteyttä, kun taas naissukupuoli ennustaa miehiin verrattuna myönteisempiä demokratia-asenteita, mikä eroaa keskiarvovertailuista. Tämä ero keskiarvovertailujen ja regressioanalyysin tulosten välillä ei ole yllättävä, sillä malli huomioi koulutuksen ja puolueaseman kaltaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat sukupuolen ja demokratia-asenteiden väliseen yhteyteen. Korkeakoulututkinto ennustaa positiivisempia demokratia-asenteita verrattuna matalampaan koulutukseen, ja vastaajien joukossa naiset ovat keskimäärin korkeammin koulutettuja kuin miehet. Naisten miehiä myönteisempi suhtautuminen demokratiaan voi siis liittyä heidän miehiä keskimääräistä korkeampaan koulutukseensa. Lisäksi asuminen taajaan asutussa kunnassa ennustaa korkeampaa tyytymättömyyttä demokratiaan verrattuna kaupunkimaisessa kunnassa asumiseen. Maaseutumaisessa kunnassa asuvien ehdokkaiden suhtautuminen demokratiaan ei sen sijaan eroa kaupunkimaisessa kunnassa asuvien ehdokkaiden asenteista.

Päätelmät

Tässä luvussa olemme tarkastelleet vuoden 2023 eduskuntavaalien ehdokkaiden demokratia-asenteita. Alustava keskiarvoanalyysimme osoitti, että järjestelmänvastaisiin puolueisiin (perussuomalaiset ja Liike Nyt) kuuluvat ehdokkaat ovat selkeästi tyytymättömämpiä demokratiaan kuin vakiintuneisiin puolueisiin kuuluvat ehdokkaat. Jatkoanalyysit, joissa huomioitiin lukuisia ehdokkaiden yksilötason ominaisuuksia, vahvistivat tulkintaa siitä, että järjestelmänvastaiset puolueet nimittivät demokratiaan tyytymättömämpiä ehdokkaita vuoden 2023 eduskuntavaaleissa. Luvun tuloksissa myös aiemmalla poliittisella kokemuksella havaittiin olevan yhteys tyytyväisyyteen demokratiaa kohtaan (ks. Peffley & Rohrschneider, 2007). Ehdokkaat, jotka olivat aiemmin toimineet valittuina edustajina kunta- tai aluevaltuustossa tai eduskunnassa, olivat tyytyväisempiä demokratiaan kun ehdokkaat, joilla vastaavaa kokemusta ei ollut. Myös sijoittuminen vasemmisto-oikeisto-ulottuvuuden oikeaan laitaan ja vastaavasti liberaali-konservatiivi-ulottuvuuden liberaaliin laitaan oli yhteydessä myönteisiin demokratia-asenteisiin.

Robert D. Putnamin (1971, s. 651) mukaan poliittisten johtajien uskomukset, arvot ja tavat muodostavat ”eliitin poliittisen kulttuurin”. Tutkimalla eduskuntavaalehdokkaiden tyytyväisyyttä demokratiaan olemme syventäneet ymmärrystä Suomen poliittisen eliitin kulttuurista. Yleiskuva on, että eduskuntaan pyrkivät ovat yleisesti tyytyväisiä Suomen demokratian tilaan puolueesta riippumatta. Tämän voidaan joko nähdä vahvistavan ajatusta siitä, että poliittiset puolueet toimivat Suomen demokratian ”portinvartijoina” (ks. Gallagher, 1988) tai siitä, että ihmiset, joilla on demokratianvastaisia asenteita, eivät yksinkertaisesti ole kiinnostuneita tavoittelemaan kansanedustajan tehtävää. Tässä esitettyjen tulosten perusteella emme kannan huolta Suomen poliittisen eliitin suhtautumisesta demokratiaan. On kuitenkin huomionarvoista, että ehdokkaiden demokratia-asenteissa on eroja eri puolueiden välillä, eikä myönteistä suhtautumista demokratiaan siten voida pitää ehdokasvalinnan edellytyksenä (Lewandowsky & Jankowski, 2023, s. 39).

Terveessä demokratiassa voimme odottaa poliittisen eliitin toimivan demokratian vartijana ja tukipilarina. Heidän tulisi hyväksyä demokratian säännöt ja toimia niiden mukaisesti. Aikakautena, jota yhä enemmän leimaa eri väestöryhmien vastakkainasettelu ja suoranainen vihamielisyys ideologisten vastustajien välillä, demokratiamyönteistä kulttuuria ei voida pitää itsestäänselvyytensä. Tyytymättömyys demokratiaa kohtaan voi kasvaa myös vakiintuneiden puolueiden edustajien keskuudessa (Putnam, 1973, s. 184). Eri maissa toteutetut pitkittäistutkimukset osoittavat, että epädemokraattinen toiminta ei vähennä julkista tukea istuvalle hallitukselle etenäkään maissa, joissa demokratialla on pitkä historia (Frederiksen, 2022). Se, missä määrin tuo pitää paikkansa myös yksittäisten poliitikkojen kohdalla, jää tulevan tutkimuksen aiheeksi, sillä emme toistaiseksi ole tietoisia tutkimuksista, jotka olisivat empiirisesti tutkineet tuota ilmiötä.

Edustuksellinen demokratia perustuu oletukseen vallan rauhanomaisesta siir-
rosta säännöllisesti järjestettävien vaalien jälkeen – toisin sanoen siis odotukseen,

että väistynyt hallitus tekee arvokkaasti tilaa uudelle hallitukselle menetettyään kansalta saamansa poliittisen mandaatin (Anderson et al., 2005). Jos useat poliittisen eliitin jäsenet ilmaisevat olevansa tyytymättömiä tätä järjestelmää kohtaan, edustuksellisen demokratian tulevaisuudesta ei pitkällä tähtäimellä enää ole takeita (ks. Levitsky & Ziblatt, 2018). Julkisen mielipiteen muuttaminen vie aikaa, mutta vaaleilla valittujen edustajien sitoutumattomuus edustuksellisen demokratian sääntöihin vaikuttaa suoraan demokratian perustuksiin (Häfner et al., 2025, s. 281).

Lähteet

- Abedi, A. (2004). *Anti-Political Establishment Parties: A Comparative Analysis*. Routledge.
- Anderson, C. J., Blais, A., Bowler, S., Donovan, T. & Listhaug, O. (2005). *Losers' Consent: Elections and Democratic Legitimacy*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/0199276382.001.0001>
- Armingeon, K. & Guthmann, K. (2014). Democracy in crisis? The declining support for national democracy in European countries, 2007–2011. *European Journal of Political Research*, 53(3), 423–442. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12046>
- Arter, D. (2013). 'The 'Hows', not the 'Whys' or the 'Wherefores': the role of intra-party competition in the 2011 breakthrough of the True Finns. *Scandinavian Political Studies*, 36(2), 99–120. <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12001>
- Arter, D. (2014). Clowns, 'Alluring Ducks' and 'Miss Finland 2009': the value of 'celebrity candidates' in an open-list PR voting system. *Representation*, 50(4), 453–470. <https://doi.org/10.1080/00344893.2014.982693>
- Arter, D. & Söderlund, P. (2023). When even the prime minister sits on the municipal council. Analysing the value of 'localness' and Finnish MPs' incentives to 'cumulate' in an open-list voting system. *Acta Politica*, 58(1), 79–100. <https://doi.org/10.1057/s41269-022-00234-x>
- Bolin, N. (2016). Green Parties in Finland and Sweden: Successful cases of the North? Teoksessa E. van Haute (toim.), *Green Parties in Europe* (s. 158–176). Routledge.
- Bäck, M. & Kestilä-Kekkonen, E. (2020). Ehdokkaiden demokratiakäsitykset. Teoksessa E. Kestilä-Kekkonen & Å. von Schoultz (toim.), *Ehdokkaat vaalikentillä: Eduskuntavaalit 2019* (s. 119–135). Oikeusministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-890-5>
- Canache, D., Mondak, J. J. & Seligson, M. A. (2001). Meaning and Measurement in Cross-National Research on Satisfaction with Democracy. *Public Opinion Quarterly*, 65(4), 506–528. <https://doi.org/10.1086/323576>
- Crotty, W. (1968). The Party Organization and its Activities. Teoksessa W. Crotty (toim.), *Approaches to the Study of Party Organization* (s. 247–306). Allyn & Bacon.
- Dahlberg, S., Linde, J. & Holmberg, S. (2015). Democratic Discontent in Old and New Democracies: Assessing the Importance of Democratic Input and Governmental Output. *Political Studies*, 63(1), 18–37. <https://doi.org/10.1111/1467-9248.12170>
- Duverger, M. (1967). *Political Parties: Their Organization and Activity in Modern State*. 3. painos. Methuen.
- Easton, D. (1965). *A Framework for Political Analysis*. Prentice-Hall.
- Frederiksen, K. (2022). When democratic experience distorts democracy: Citizen reactions to undemocratic incumbent behaviour. *European Journal of Political Research*, 61(1), 281–292. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12465>
- Foa, R. S. & Mounk, Y. (2016). The Danger of Deconsolidation: The Democratic Disconnect. *Journal of Democracy*, 27(3), 5–17. <https://doi.org/10.1353/jod.2016.0049>
- Gallagher, M. (1988). Introduction. Teoksessa M. Gallagher & M. Marsh (toim.), *Candidate Selection in Comparative Perspective: The Secret Garden of Politics* (s. 1–19). Sage.

- Hartleb, F. (2015). Here to Stay: Anti-establishment Parties in Europe. *European View*, 14(1), 39–49. <https://doi.org/10.1007/s12290-015-0348-4>
- Hazan, R. Y. & Rahat, G. (2010). *Democracy within Parties: Candidate Selection Methods and Their Political Consequences*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199572540.001.0001>
- Helander, V. (1997). Finland. Teoksessa P. Norris (toim.), *Passages to Power: Legislative Recruitment in Advanced Democracies* (s. 56–75). Cambridge University Press.
- Helimäki, T. & von Schoultz, Å. (2024). Ehdokas- ja puolueäänestäminen. Teoksessa E. Kestilä-Kekkonen, L. Rapeli & P. Söderlund (toim.), *Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella: Eduskuntavaalitutkimus 2023* (s. 180–197). Oikeusministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-875-4>
- Higley, J. & Burton, M.G. (2006). *Elite foundations of liberal democracy*. Rowman & Littlefield.
- Higley, J. & Moore, G. (2001). Political Elite Studies at the Year 2000: Introduction. *International Review of Sociology*, 11(2), 175–180. <https://doi.org/10.1080/713674036>
- Häfner, L., Landwehr, C. & Stallbaum, L. (2025). German Legislators' Conceptions of Democracy and Process Preferences: Results from a New Survey. *German Politics*, 34(2), 277–302. <https://doi.org/10.1080/09644008.2023.2279183>
- Isotalo, V. & von Schoultz, Å. (2024). What makes a successful candidate in the Finnish open-list proportional electoral system? Teoksessa von Schoultz, Å. & Strandberg, K. (toim.), *Political Behaviour in Contemporary Finland: Studies of Voting and Campaigning in a Candidate-Oriented Political System* (s. 190–206). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003452287-15>
- Jungar, A. & Jupskås, A. R. (2014). Populist Radical Right Parties in the Nordic Region: A New and Distinct Party Family? *Scandinavian Political Studies*, 37(3), 215–238. <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12024>
- Karv, T. & Malmberg, F. (2023). Less is more or the more the merrier? Analysing attitudes towards multiple-mandate holding among local officeholders. *Scandinavian Political Studies*, 46(1–2), 75–98. <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12245>
- Koskimaa, V. (2020). The 'genetic' effect: Can parties' past organizational choices condition the development of their internal distribution of power in the cartel party era? Evidence from Finland, 1983–2017. *Politics*, 40(3), 313–331. <https://doi.org/10.1177/0263395720901422>
- Koskimaa, V., Mattila, M., Papageorgiou, A. & von Schoultz, Å. (2021). Revamping the menu – or just offering what's in stock? Candidate list volatility in open-list PR systems. Evidence from Finland. *European Political Science Review*, 13(4), 449–466. <https://doi.org/10.1017/S1755773921000175>
- Kriesi, H. (2020). Is There a Crisis of Democracy in Europe? *Politische Vierteljahresschrift*, 61(2), 237–260. <https://doi.org/10.1007/s11615-020-00231-9>
- Lahti, Y. & Palonen, E. (2023). The impact of the Russia-Ukraine war on right-wing populism in Finland. Teoksessa G. Ivaldi & E. Zankina (toim.), *The Impacts of the Russian Invasion of Ukraine on Right-wing Populism in Europe* (s. 127–139). European Center for Populism Studies (ECPS). <https://doi.org/10.55271/rp0018>

- Lesschaeve, C., van Erkel, P. F. A. & Meulewaeter, C. (2018). Thinking alike: Two pathways to leadership-candidate opinion congruence. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 28(4), 488–515. <https://doi.org/10.1080/17457289.2018.1425693>
- Levitsky, S. & Ziblatt, D. (2018). *How Democracies Die*. Crown.
- Lewandowsky, M. (2019). Policy congruence and strategic loyalty: which parties nominate candidates dissatisfied with democracy? Evidence from 11 European countries. *Political Research Exchange*, 1(1), 1–20. <https://doi.org/10.1080/2474736X.2019.1628616>
- Lewandowsky, M. & Jankowski, M. (2023). Sympathy for the devil? Voter support for illiberal politicians. *European Political Science Review*, 15(1), 39–56. <https://doi.org/10.1017/S175577392200042X>
- Linde, J. & Ekman, J. (2003). Satisfaction with democracy: A note on a frequently used indicator in comparative politics. *European Journal of Political Research*, 42(3), 391–408. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.00089>
- Malmberg, F. (2023). Institutional trust in Finland. Teoksessa K. Grönlund & K. Strandberg (toim.), *Finland Turned Right: Voting and Public Opinion in the Parliamentary Election of 2023* (s. 70–75). Samfors. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-12-4300-4>
- Malmberg, F. & Karv, T. (2024). Jacks of all trades, masters of none? Multiple-mandate holding and trust in local government. *Local Government Studies*, 50(5), 871–892. <https://doi.org/10.1080/03003930.2023.2282564>
- Martini, S. & Quaranta, M. (2020). *Citizens and democracy in Europe: Contexts, changes and political support*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-21633-7>
- Mudde, C. (2004). The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition*, 39(4), 541–563. <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.2004.00135.x>
- Niessen, C., Schiffino, N., Jacquet, V. & Deschamps, L. (2019). Critical Candidates: Elite Attitudes Towards the Functioning of Representative Democracy. Teoksessa A. Vandeleene, L. De Winter & P. Baudewyns (toim.), *Candidates, Parties and Voters in the Belgian Partitocracy* (s. 341–363). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-96460-7_12
- Norris, P. & Lovenduski, J. (1993). ‘If Only More Candidates Came Forward’: Supply-Side Explanations of Candidate Selection in Britain. *British Journal of Political Science*, 23(3), 373–408. <https://doi.org/10.1017/S0007123400006657>
- Norris, P. (2011). *Democratic deficit: critical citizens revisited*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511973383>
- Norris, P. (2017). *Strengthening electoral integrity*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781107280656>
- Peffley, M. & Rohrschneider, R. (2007). Elite beliefs and the theory of democratic elitism. Teoksessa R. J. Dalton & H.-D. Klingemann (toim.), *The Oxford Handbook of Political Behavior* (s. 65–79). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199270125.003.0004>
- Putnam, R. D. (1971). Studying Elite Political Culture: The Case of “Ideology.” *American Political Science Review*, 65(3), 651–681. <https://doi.org/10.2307/1955512>
- Putnam, R. D. (1973). *The Beliefs of Politicians. Ideology, Conflict, and Democracy in Britain and Italy*. Yale University Press.

- Rapeli, L. & Koskimaa, V. (2020). Kansalaisten kiinnittyminen politiikkaan. Teoksessa S. Borg, E. Kestilä-Kekkonen & H. Wass (toim.), *Politiikan ilmastomuutos: Eduskuntavaalitutkimus 2019* (s. 420–438). Oikeusministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-838-7>
- Rapeli, L. & Strandberg, K. (2024). What Kind of Democracy Do the People Want? Teoksessa Å. von Schoultz & K. Strandberg (toim.), *Political Behaviour in Contemporary Finland: Studies of Voting and Campaigning in a Candidate-Oriented Political System* (s. 19–29). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003452287-3>
- Raunio, T. (2005). Finland: one hundred years of quietude. Teoksessa M. Gallagher & P. Mitchell (toim.), *The politics of electoral systems* (s. 473–490). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/0199257566.003.0023>
- Saikkonen, I. (2023). Finnish voters and support for democracy. Teoksessa K. Grönlund & K. Strandberg (toim.), *Finland Turned Right: Voting and Public Opinion in the Parliamentary Election of 2023* (s. 131–136). Samforsk. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-12-4300-4>
- Schedler, A. (1996). Anti-political-establishment parties. *Party Politics*, 2(3), 291–312. <https://doi.org/10.1177/1354068896002003001>
- Sipinen, J. & Koskimaa, V. (2020). Ehdokkaiden taustaominaisuuksien merkitys ehdokasasettelussa. Teoksessa E. Kestilä-Kekkonen & Å. von Schoultz (toim.), *Ehdokkaat vaalikentillä: Eduskuntavaalit 2019* (s. 24–56). Oikeusministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-890-5>
- Söderlund, P. & Grönlund, K. (2024). Can a change in the leadership of a populist radical right party be traced among voters? The case of the Finns Party. *Scandinavian Political Studies*, 47(1), 23–46. <https://doi.org/10.1111/1467-9477.12263>
- Valgarðsson, V. O. & Devine, D. (2022). What Satisfaction with Democracy? A Global Analysis of “Satisfaction with Democracy” Measures. *Political Research Quarterly*, 75(3), 576–590. <https://doi.org/10.1177/10659129211009605>
- van Spanje, J. (2011). Keeping the rascals in: Anti-political-establishment parties and their cost of governing in established democracies: keeping the rascals in. *European Journal of Political Research*, 50(5), 609–635. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2010.01984.x>
- Venturino, F. & Seddone, A. (2022). The Politics of Loyalty: Understanding Voters’ Attitudes after Primary Elections. *Government and Opposition*, 57(2), 233–252. <https://doi.org/10.1017/gov.2020.24>
- Zittel, T. (2020). The Beliefs of Parliamentary Candidates on Electoral Democracy. Who are the Guardians of Democracy and what Motivates them? Teoksessa L. De Winter, R. Karlsen & H. Schmitt (toim.), *Parliamentary Candidates Between Voters and Parties: A Comparative Perspective* (s. 196–216). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429284700>